01

Η ΑΓΝΩΣΤΗ ΙΚΑΡΙΑ

ΔΗΜΗΤΡΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
Αρχαιολόγος

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΙΚΑΡΙΑΣ Ή ΝΙΚΑΡΙΑΣ, όπως συχνά την αποκαλούν οι κάτοικοί της, το οποίο ανήκει γεωγραφικά στο σύμπλεγμα των ανατολικών Σποράδων, φημίζεται για τις φυσικές του ομορφιές και τον ενδιαφέροντα πολιτισμό του. Στις μέρες μας εξακολουθεί να είναι ένα μέρος, όπου η αυθεντικότητα συνεχίζει να υφίσταται, τόσο στο χαρακτήρα των κατοίκων της, όσο και στον τόπο αυτόν καθεαυτόν.

Ιστορία: Η Ικαρία κατοικείται, σύμφωνα με λίγες συστηματικές αρχαιολογικές έρευνες, ήδη από τη νεολιθική εποχή. Τα νεολιθικά εργαλεία-χειροπελέκεις, τα «αστροπελέκια», όπως ονομάζονται από τους ντόπιους και τα οποία φυλάσσονταν στο εικονοστάσι του σπιτιού ως φυλαχτά, μαρτυρούν το γεγονός αυτό. Το 1993 στην περιοχή του Αγ. Κήρυκου, μία μεγάλη πυρκαγιά έφερε στην επιφάνεια τα θεμέλια κυκλικών κτισμάτων με λίθινη κρηπίδα από οψιανό. Στο εσωτερικό μερικών από αυτές τις κατασκευές σώζονται κατά χώραν μεγάλοι, όρθιοι γρανίτες με επίπεδη επιφάνεια. Φαίνεται πως λειτουργούσαν ως εσωτερική επένδυση των κτισμάτων. Στη Γλαρέδο η μεγάλη συγκέντρωση εργαλείων από οψιανό καταμαρτυρά την ύπαρξη ενός τέτοιου οικισμού.

Το όνομα της Ικαρίας, συνυφάσμενο με το μύθο του Δαίδαλου και του Ίκαρου, απαντά κατά τα αρχαία χρόνια και ως Δολίχη ή Μάκρις, λόγω του μακρόστενου σχήματός της. Επίσης Δολίχη ονομαζόταν και η αρχαία Οινόη στο βόρειο μέρος του νησιού, στον σημερινό Κάμπο, ονομασία που διατήρησε μέχρι και τους βυζαντινούς χρόνους. Το 750 π.Χ. το νησί κατοικείται από τους Πελασγούς, αλλά και από κρήτες ή φοίνικες θαλασσοκράτες. Η Ικαρία υπήρξε σύμμαχος των Αθηναίων στη ναυμαχία της Σαλαμίνας και μέλος της Αθηναϊκής Συμμαχίας μέχρι την υποταγή της στους Μακεδόνες.

Κατά τους αρχαϊκούς χρόνους εικάζεται ότι ιδρύθηκαν και οι υπόλοιπες πόλεις του νησιού (Θέρμαι και Δράκανο), οι οποίες αναγράφονται και στους καταλόγους της Αθηναϊκής Συμμαχίας. Στα ρωμαϊκά χρόνια, επί διακυβέρνησης Νέρωνα (2ος αι. μ.Χ.), η Ικαρία, όπως και όλα τα ελληνικά νησιά, δέχτηκε μεγάλο αριθμό εξορίστων. Οι γοτθικές λεηλασίες κατά τον 3ο αι. μ.Χ. σε όλη τη νησιωτική Ελλάδα, καθώς και οι πειρατικές λεηλασίες τον 4ο αι. μ.Χ. συνέβαλαν στην πλήρη παρακμή της Ικαρίας, κατάσταση, η οποία συνέπεσε με το τέλος των ρωμαϊκών χρόνων.

01 Νας. Στα αριστερά διακρίνονται τα ερείπια του ναού της Ταυροπόλου Αρτέμιδος.

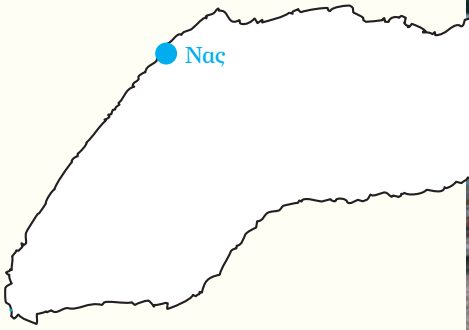

02

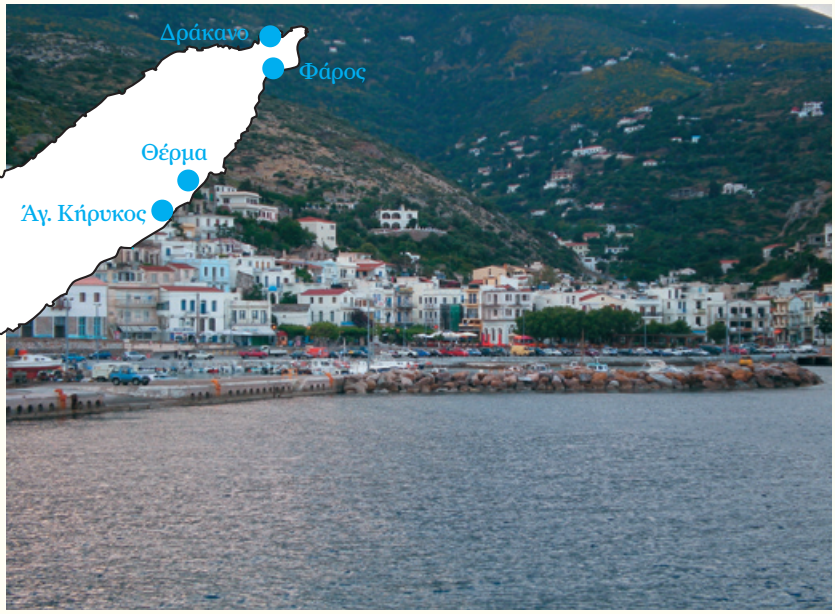

03

Μετά την πτώση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας η Ικαρία καταλαμβάνεται το 1524 από τους Τούρκους. Οι Ικαριώτες λαμβάνουν μέρος στην Επανάσταση του 1821, και το 1912 το νησί ανακηρύσσεται, μετά την απώθηση των Τούρκων, σε ανεξάρτητη Ικαρική Πολιτεία.

Αξιοθέατα: Στη νότια πλευρά του νησιού, στα **Θέρμα**, τα οποία απέχουν από την πρωτεύουσα, τον Άγ. Κήρυκο, περί τα 3 χλμ., βρίσκονται οι γνωστές από την αρχαιότητα ιαματικές ραδιούχες πηγές. Οι επισκέπτες, οι οποίοι συρρέουν από όλο τον κόσμο, έχουν τη δυνατότητα να βρουν κατάλυμα στα Θέρμα ή στον Άγ. Κήρυκο. Κοντά στα Θέρμα, στο χωριό **Καταφύγι** σώζονται λιγοστά ερείπια της ακροπόλης, καθώς επίσης και ίχνη λαξευτού υδραγωγείου. Κόντα στα ερείπια της ακρόπολης βρέθηκαν τάφοι που χρονολογούνται από τη γεωμετρική εποχή. Τα ευρήματα, ανάμεσά τους και η περίφημη επιτύμβια στήλη της Ικαρίας, που ήρθε στο φως τυχαία το 1952 (βλ. Ν. Κοντολέων, *ΑΕ* 1974, 113) κατά τη διάρκεια εργασιών για την ανέργεση σχολείου, φιλοξενούνται σήμερα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αγ. Κήρυκου μαζί με ευρήματα από άλλες περιοχές (Γλαρέδο, Φάρο). Στον **Άγ. Κήρυκο**, απέναντι από το κτήριο της Αστυνομίας, λειτουργούν επίσης τα **Λουτρά του Ασκληπιού**, γνωστά σε όλους και ως «Μουσταφά-Λίτζα». Ακόμα στο χωριό **Χριστός** σώζονται χαρακτηριστικά δείγματα της ικαριώτικης αρχιτεκτονικής.

Το αρχαίο **Δράκανο** (η ονομασία της αρχαίας πόλης προέρχεται από το ρήμα δέρκομαι, το οποίο σημαίνει παρακολουθώ) βρίσκεται στη σημερινή περιοχή Φανάρι, απ' όπου πήρε και το όνομά της όλη η περιοχή (Φάρος) και η οποία θεωρείται σύμφωνα με τις αρχαίες πηγές πατρίδα του Διόνυσου. Στις μέρες μας σώζονται τα ερείπια της πόλης της Αλεξανδρινής εποχής του 4ου αι. π.Χ., γνωστή ήδη από τους Ομηρικούς Ύμνους. Στα ελληνιστικά χρόνια (3ος-2ος αι. π.Χ.) μέσα σε τειχισμένο οχυρό, κτίστηκε μεγαλός κυκλικός πύργος περί τα 12 μ. ύψος και με διάμετρο 6 μ., ο οποίος σώζεται εν μέρει. Ο πύργος φέρει δύο τοξωτές εισόδους, μία στο ισόγειο και μία στον πρώτο όροφο. Ο πύργος ήταν ένα από τα εφτά παρατηρητήρια του νησιού και μαζί με τους πύργους του Αγίου Πέτρου στην Άνδρο και του Χειμάρρου στη Νάξο είναι ο ψηλότερος στο βορειοανατολικό Αιγαίο. Σήμερα τελούνται αναστηλωτικές εργασίες, ούτως ώστε να διατηρηθούν οι όροφοι που έχουν απομείνει.

Στο αρχαίο **Ταυροπόλιον**, το σημερινό Να, πόλη όπου κατοικούσαν οι μυθικές Ναϊάδες, το οποίο βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του νησιού και λίγο δυτικά της περιοχής του Αρμενιστή, υπήρχε ναός αφιερωμένος στη Θεά Αρτέμιδα Ταυροπόλο του 5ου αι. π.Χ. του οποίου τα θεμέλια αποκάλυψε το 1938 ο Λέων Πολίτης. Σήμερα σώζονται λίγα ερείπια και ένα τμήμα του δαπέδου κοντά στις όχθες του ποταμού της Χάλαρης, στην αριστερή

02 Χάρτης του νησιού.

03 Άγιος Κήρυκος.

04 Ο πύργος του Δράκανου.

04

05

06

07

08

05 Τμήμα πήλινου αγωγού από το υδραγωγείο των Θερμών.

06 Ερείπια των λουτρικών εγκαταστάσεων στα Θέρμα.

07 Ένα από τα παραδοσιακά «χυτά» σπίτια του νησιού.

08 Δείγματα από τα νεολιθικά εργαλεία-χειροπελέκεις, τα αποκαλούμενα «αστροπελέκια».

όχθη του οποίου διατηρείται προβλήτα. Ο ναός, αν και μικρός σε μέγεθος, ήταν πολύ γνωστός στην αρχαιότητα. Μετά τη ρωμαϊκή περίοδο, η περιοχή ερημώθηκε και σταδιακά το αρχαίο λιμανάκι έκλεισε από τις προσχώσεις δίνοντας τη θέση του σε μία λιμνοθάλασσα.

Κοντά στο Χριστό Ραχών βρίσκεται η Ιερά Μονή του Ευαγγελισμού του Μουντέ ή Μοντέ, με εξαίσιες τοιχογραφίες και χρονολογία ανέγερσης της τρίκλιτης βασιλικής το 1460. Επίσης, μέσα σε ένα πυκνό πευκοδάσος βρίσκεται η Μονή της Θεοκτήστης της Λεσβίας, σε τοιχογραφία της οποίας αναγράφεται το έτος 1688, όμως εικάζεται ότι η μονή είναι παλαιότερή της.

Στην αρχαία Οινόη (αλλιώς Διονυσιάδα, λόγω του ότι το κρασί της άρεσε πολύ στο θεό Διόνυσο) σώζονται τα ερείπια από το τείχος καθώς και τμήμα του Ωδείου. Τα ευρήματα από την ανασκαφή, αλλά και από τις περισσότερες περιοχές της βόρειας Ικαρίας, φυλάσσονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Κάμπου.

Πού θα μείνετε: Ενοικιαζόμενα δωμάτια, στούντιο και ξενοδοχεία για όλα τα βαλάντια και τις προτιμήσεις βρίσκονται σε διάφορα μέρη του νησιού, εξυπηρετώντας τις ανάγκες των επισκεπτών όλο το χρόνο. Χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τα καταλύματα θα βρείτε στην ιστοσελίδα του νησιού: www.ikaria.gr.

Άτυπα η Ικαρία συγκαταλέγεται σε ένα από τα λίγα μέρη, στα οποία δίνεται ακόμη η ευκαιρία για ελεύθερο κάμπινγκ, αν και παλαιότερα λειτουργούσε ένα μόνο οργανωμένο κάμπινγκ στον Αρμενιστή. Ένα καταπράσινο και ήσυχο μέρος, ιδανικό για κάμπινγκ, είναι το φαράγγι της Χάλαρης (εκεί, στη δυτική όχθη του φαραγγιού και σε απότομο γκρεμό υπάρχει σπήλαιο) αλλά και οι παραλίες της βόρειας πλευράς του νησιού προτιμώνται ιδιαίτερα από τους κατασκηνωτές.

Πώς θα πάτε: Η πρόσβαση στο νησί γίνεται με πλοίο από το λιμάνι του Πειραιά και αεροπορικώς. Το ταξίδι με το πλοίο διαρκεί 7-9 ώρες και με το αεροπλάνο περίπου 40 λεπτά. Τέλος, ταξί και τακτική συγκοινωνία, η οποία λειτουργεί όμως συστηματικά μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες, συνδέουν τη μία μεριά του νησιού με την άλλη.

Τι να διαβάσετε: Για όποιον ενδιαφέρεται να μάθει περισσότερα για την Ικαρία και την ιστορία του τόπου της, πέρα από την επαρκέστατη πληροφόρηση, την οποία παρέχει στις μέρες μας το διαδίκτυο, ο ταξιδιωτικός οδηγός της Αλεξίας Παλαιστή, *Ανεξερεύνητη Ικαρία και Φούρνοι*, από τις εκδόσεις Road, παρέχει αρκετές και ενδιαφέρουσες πληροφορίες τόσο για τα αξιοθέατα, τα μέρη και τις διαδρομές στο νησί, όσο και για τα έθιμα του τόπου. Επίσης πλήρως κατατοπιστικό είναι το βιβλίο του Θεμιστοκλή Θ. Κατσαρού, τέως καθηγητή και έκτακτου επιμελητή αρχαιοτήτων Ικαρίας, *Ικαριακά Σύμμεικτα* (Αθήνα 2006), καθώς και το βιβλίο του πολιτικού μηχανικού Γιώργου Ν. Κόκκινου, *Η παραδοσιακή κατοικία της Ικαρίας και το ιδιόμορφο κτιστό περιβάλλον του νησιού* (Αθήνα 2005), στο οποίο γίνεται αναφορά στη μοναδική αρχιτεκτονική του πετρόχτιστου σπιτιού, ανάμεσά τους και τα λεγόμενα «χυτά» σπίτια, που απαντούν σε διάφορα μέρη του νησιού μέχρι και σήμερα (και τα δύο κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Εταιρεία Ικαριακών Μελετών, www.ikarianstudies.gr).